

הגמ' לעיל הקשתה עליו ודחתה את דעתו, ובהכרח שברייטא זו היא מדברי רבנן סבוראי לאחר חתימת התלמוד, ולכן אין הלכה כמותה, אלא הלכה כרב ששת שאף בדברים שטעונים ברכה במקומם צריך לברך (בעל המאור, וראה רבינו דוד וחי' הר"ן. וכן פסקו רבנו חננאל, הר"ף בשם רבנותא, והרמב"ם ברכות ד, ד, שהלכה כרב ששת). ויש שהוסיף, שאף לפי הגירסא 'תניא כוותיה דרב חסדא', לדינא הלכה כרב ששת, שמכך שהגמ' לא הקשתה מברייטא זו על רב ששת, מוכח שהיה ידוע לגמ' שברייטא זו לא נשנתה בבית מדרשם של רבי חייא ורבי אושעיא, ואינה מוסמכת דיה כדי להקשות ממנה (כסף משנה שם, בפ"י השני, בדעת הר"ף והרמב"ם).

■ להלכה, היה אוכל בבית זה ושינה מקומו לבית אחר וחרז למקומו הראשון, הואיל ושינה מקומו צריך לחזור ולברך המוציא על הפת שאוכל [ואף שטעונה ברכה במקומה, כדעת רב ששת, וכפסק הרמב"ם] (שו"ע או"ח קעח, א. ולענין ברכת המזון על האכילה הראשונה, ראה ביאורנו לעיל קא, ב ד"ה כשהן). ויש אומרים, שאם אכל דברים שטעונים ברכה במקומם, אינו צריך לחזור ולברך [כדעת רב חסדא, וכפסק הרא"ש] (ורמ"א שם, ב). וכן נקטו כל הפוסקים (הקדמות המשנ"ב לס' קעח).

וכשהניח במקום אכילתו הראשון מקצת מחבריו שאכלו עמו, אינו צריך לחזור ולברך כשחזר למקומו, ואפילו אם אכל שם דברים שאינם טעונים ברכה במקומם (שו"ע שם, ב, ומשנ"ב שם, יח).

ואומר עלי קדושת היום ושני אומר עלי ברכת המזון דברי רבי יהודה - ולשיטתו (ראה לעיל ק, א) שמי שאכל וקידש עליו היום, צריך להפסיק סעודתו ולברך, אלא שכיון שהגיע זמן הקידוש, צריך לקדש תחילה (רשב"ם), כדי שיוכל לטעום מהכוס של ברכת המזון (תוס' להלן ע"ב ד"ה ראשון, ותוס' רבינו פרץ, בדעת הגורסים כן בגמ'. וראה ברשב"ם ובתוס' שם גירסא נוספת). ויש שפירשו, שכיון שקדושת היום גרמה לכך שיצטרך להפסיק סעודתו ולברך ברכת המזון, לפיכך קידוש היום קודם לברכת המזון (בעל המאור; ר"ן. וראה גם בהשגת הראב"ד על בעל המאור).

רבי יוסי אומר אוכל והולך עד שתחשך - ואפילו לאחר שתחשך עד שיגמרו סעודתם (רשב"ם. וראה ראשונים בשמו), ומה שרבי יוסי אמר שאוכל 'עד שתחשך', הוא אגב דברי רבי יהודה שאמר שצריך להפסיק משקידש היום, ולכן אמר שיכול להמשיך ולאכול עד שתחשך, אבל הוא הדין שמוותר לאכול גם לאחר מכן (ר"ן).

הוא הדין ואפילו דברים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומן נמי אין צריכין לברך, ורבי יוחנן סובר כתנא קמא. ועל קושיית הגמ' לעיל (קא, ב) על רבי יוחנן [ששינוי בברייטא ששינוי מקום צריך לברך], אי אפשר לתרץ שהברייטא (שם) סוברת כרבי יהודה ורבי יוחנן סובר כתנא קמא, משום שאם כן הברייטא היתה צריכה להשמיע חידוש יותר גדול, שאפילו אם חזרו למקומם צריך לברך (ע"פ קרבן נתנאל על הרא"ש י, ו אות ח. וראה גליון הש"ס ושפת אמת).

להודיעך כחו דרבי יהודה וכו' - ואין לומר שעדיף להודיענו כוחם של חכמים שמקילים וסוברים שאף בדברים שאינם טעונים ברכה במקומם אינו צריך לברך, ומשום 'כח דהיתרא עדיף', שכיון שלא הסיח דעתו מלאכול, אין בכך חידוש שאינו צריך לברך לדעתם, מה שאין כן בדעת רבי יהודה יש חידוש, שלדעתו אפילו בדברים שטעונים ברכה במקומם צריך לברך, ולכן כאן 'כח דאיסורא עדיף' (רשב"ם). ויש שפירש, שעדיף להודיענו כוחו של רבי יהודה, שזהו הנקרא 'כח דהיתרא', במה שמתיר לברך כשחוזר לאכול, ואינו חושש שיש בכך ברכה לבטלה ועובר על 'לא תשא', אבל לדעת חכמים מה שאינו צריך לברך, אין זה נחשב 'כח דהיתרא', שהרי בכל מקום הברכות אינן מעכבות (מהרש"ל). אמנם יש שדחה, שכלל זה שברכות אינן מעכבות שייך רק בברכות המצוות, אבל בברכות הנהגין אינו שייך, ואדרבא, כיון שאסור לאכול בלא ברכה, והאוכל בלא ברכה כאילו מעל (ברכות לה, א), במקום שאינו צריך לברך ויכול לאכול בלא ברכה, נחשב קולא (מהרש"א).

תניא כוותיה דרב חסדא דברים שהיו מסובין לשתות יין וכו' - ויין הוא מהדברים שטעונים ברכה במקומם, ומכאן ראה לרב חסדא, שאם אכל דברים שטעונים ברכה במקומם ושינה מקומו, אינו צריך לברך (רשב"ם, ורבינו פרץ ותוס' רא"ש בדעתו). ולדעת הסוברים שיש אינו טעון ברכה במקומו [ראה ביאורנו לעיל (קא, ב ד"ה אבל)], אין לגרוס בברייטא שהיו מסובים 'לשתות יין', וראיית הגמ' שמדובר שאכלו דברים שטעונים ברכה במקומם - כגון פת או מאכל מחמשת מיני דגן - היא מלשון הברייטא 'ועקר' ולא ממה שכתוב 'יין' (תוס' שם ד"ה אלא). וכיון ששינוי בברייטא כרב חסדא, לדינא הלכה כמותו (רשב"ם; תוס' שם; רא"ש י, ו).

ויש שלא גרס בגמ' 'תניא כוותיה דרב חסדא', אלא גרס 'תניא כוותיה דרבי יוחנן' [הסובר שבכל שינוי מקום אינו צריך לחזור ולברך], ומכל מקום לדעתו לדינא אין הלכה כרבי יוחנן, שהרי